

В І Д З И В

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Поясок Тамари Борисівни на дисертацію **Свідовської Вікторії Андріївни** *«Формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання»*, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подана для аналізу дисертація знаходить витoki своєї актуальності, виходячи з потреби суспільства у сучасному юристові, який прагне до безперервного професійного вдосконалення та спроможний на інноваційних засадах підносити якість фахової юридичної діяльності й прогнозувати її результати. Підтвердженням цієї думки є нові вимоги до організації юридичної діяльності, які зумовлюють потребу формування професійної компетентності правознавця, яка передбачає відповідний до суспільних вимог рівень науково-предметної, методичної, інформаційної, комунікативної, психологічної готовності фахівців до виконання їхніх службових обов'язків, наявність у них здатності до нестандартного вирішення виробничих завдань, самовдосконалення, самоосвіти, постійного особистісного та професійного саморозвитку, соціальної та професійної мобільності.

Вимоги оптимізації процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців зумовлюють необхідність пошуку й використання перспективних інноваційних технологій навчання. Ефективним засобом удосконалення системи вищої освіти, у тому числі юридичної, є впровадження в освітній процес технологій дистанційного навчання, які можуть значною мірою підвищити ефективність професійної підготовки фахівців різного профілю, зокрема юристів.

З цих причин наукове дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання має перспективний характер. Так, за роки еволюції фахової освіти майбутніх юристів накопичилося багато педагогічних знахідок, кліше, типових завдань, чітких алгоритмів діяльності суб'єктів педагогічного процесу й навіть технологій. Водночас, очевидно, що стрімкий розвиток патернів інформаційного суспільства значно змінив вимоги до змісту підготовки дипломованих фахівців-юристів, що й спонукало дослідницю до наукового пошуку щодо формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання.

У вступі авторка подає загальні дані щодо актуальності роботи, демонструє її зв'язок з важливими науковими дослідженнями та соціальними потребами сучасності, презентує методологічні характеристики дисертації та рівень їх апробації в науковій площині. Загалом у цій частині тексту ми не знайшли серйозних формальних причин для критики. Автор має достатню кількість наукових статей і обговорень результатів власних досліджень на конференціях та інших публічних форумах за темою дослідження.

У першому розділі Вікторія Андріївна висвітлює теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання, зокрема, здійснила аналіз ключових понять і провідних підходів в аспекті формування професійної компетентності майбутніх юристів та розглянула дистанційне навчання як ефективну форму організації освітнього процесу у вітчизняній і зарубіжній перспективах.

З поданого автором обґрунтування та остаточного визначення базового понятійного конструкту очевидно, що професійна компетентність юриста - це інтегративна характеристика особистості, що визначає її готовність і здатність здійснювати правове регулювання суспільних відносин відповідно до прийнятих у соціумі норм, стандартів і вимог на основі сформованої цілісної системи загальнопрофесійних і спеціальних знань, умінь, навичок та особистісних якостей.

Заслуговує на схвалення детальний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання. У цьому ж розділі авторка, на наш погляд, вдало презентувала структуру професійної компетентності юриста, компонентами якої є: мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний, комунікативний.

На підґрунті аналізу досвіду вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти пані Свідоською встановлено, що ефективність використання технологій дистанційного навчання значною мірою залежить від якості організації, технологічного, інформаційного та методичного забезпечення цього процесу, кваліфікації й досвіду розробників дистанційних курсів, рівня підготовки викладачів до роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями та педагогічного супроводу освітнього процесу, відповідної інформованості самих студентів, їхньої готовності до навчання за допомогою дистанційних форм тощо.

Вищезазначені узагальнення дали змогу продовжити наукову роботу в емпіричному полі, побудувати сучасну науково-методичну систему формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання.

На виконання цього завдання у другому розділі дослідницею було здійснено діагностику реального стану сформованості професійної компетентності у студентів юридичних спеціальностей та представлено розроблені й теоретично обґрунтовані педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання. Пані Свідовською представлено критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності у студентів юридичних спеціальностей і методи її психолого-педагогічної діагностики.

Розгортання експериментальної роботи характеризується виразністю та детальністю кожного кроку, глибоким розумінням і знанням обраної категорії студентів.

Для оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання автором обрано: за мотиваційно-ціннісним критерієм - стійкість морально-етичних переконань, ставлення до права (закону), мотивація до юридичної діяльності, потреба в професійному самовдосконаленні; за емоційно-вольовим - спрямованість на досягнення мети, активність і самостійність у виконанні поставлених завдань, здатність до емоційно-вольової саморегуляції; за когнітивним - повнота, системність і усвідомленість правових знань, готовність використовувати набуті знання творчо й доцільно; за діяльнісно-рефлексивним - сформованість системи професійних умінь і навичок, необхідних для реалізації функцій юриста, здатність до саморефлексії й самооцінки власної діяльності, здатність творчо вирішувати професійні завдання в стандартних і нестандартних умовах; за комунікативним критерієм - перцептивні здібності, рівень володіння вербальними й невербальними засобами комунікації, здатність установлювати оптимальний стиль ділового спілкування, готовність вирішувати конфліктні ситуації.

На наш погляд, заслуговує на увагу підібраний автором діагностичний інструментарій для оцінки рівня сформованості професійної компетентності майбутніх юристів у вищих закладах освіти.

Кожна з екенлікованих педагогічних умов набула конкретного наповнення. Найдоцільнішим у дослідженні, на нашу думку, є підібрані психолого-педагогічні засоби формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання.

Педагогічний експеримент проводився на базі вищих закладів освіти України: Чернівецького національного університету, Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, Полтавського університету економіки і торгівлі, Кременчуцького національного університету, Луганського

державного університету внутрішніх справ, Прикарпатського національного університету та Херсонського державного університету.

На наш погляд, оригінальність авторського підходу до розв'язання специфічних завдань полягає у послідовній, поетапній, різнорівневій формувальній роботі, а не короткотривалих декларативних заходах, які останнім часом пропонують вищі заклади освіти відповідного профілю.

Отримані початкові, проміжні й кінцеві дані свідчать про позитивні зміни, насамперед, в експериментальних групах, а результати, відображені в діагностичних зрізах, наочно демонструють, що впровадження у практику педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання детермінували істотні зрушення у результатах навчання. Вони дають змогу зробити висновок, що формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання в експериментальних групах відбулося успішно, що на практиці підтвердило гіпотезу дослідження.

Уважно вивчивши зміст, висновки та текст дисертації, констатуємо, що в роботі досягнуто важливу, актуальну для теорії і методики професійної освіти юристів мету.

Прагнучи об'єктивності, зазначимо недоліки та зробимо зауваження щодо дисертації:

1. У п. 1.2. дисертації, розкриваючи особливості розвитку дистанційної освіти в історичній ретроспективі та на сучасному етапі, авторка більшою мірою концентрує увагу на перевагах дистанційного навчання. Разом з тим, недостатньо висвітленими є негативні моменти, які можуть виникнути в результаті обмеження освітнього процесу виключно цією формою навчання.

2. Зміст роботи було б збагачено, якщо б дисертантка виявила спільне та відмінне в організації дистанційного навчання в Україні та зарубіжжі, а також конкретизувала, який саме зарубіжний досвід вартий упровадження, а який не придатний для використання у вітчизняних умовах.

3. У переліку найбільш поширених в світі моделей організації дистанційного навчання (с. 96 дисертації) деякі приклади визначено в контексті використовуваних технологій (змішане та онлайн навчання), а деякі – з огляду на інституційні умови організації навчального процесу. Вважаємо, що краще було б їх представити як дві окремі групи.

4. У п. 2.2. досить аргументовано визначено сутність професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища дистанційного навчання, розроблено його структурну модель. І це є, на нашу думку, вагомим результатом проведеної наукової роботи. Але чомусь вирішення цього питання не було зазначене як окреме завдання дисертаційної роботи,

наприклад, таким чином: визначити сутність та розробити структурну модель професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища дистанційного навчання.

5. Характеристику рівнів професійної компетентності майбутніх юристів доцільніше було надати в основному тексті дисертації, а не в додатках (Додаток Б, с. 289).

6. Вважасмо, що практичне значення дисертації було б більш переконливим, якщо б її матеріали були опубліковані у вигляді навчально-методичного посібника з організації дистанційного навчання майбутніх юристів у вищих навчальних закладах.

Разом з тим, вказані зауваження не є принциповими й не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження. Робота, автореферат, авторські статті виконані на достатньому науково-теоретичному та методичному рівні, містять різноплановий і ретельно опрацьований новий матеріал, аналіз якого дає підстави дійти наступного висновку: дисертація на тему «Формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання» за науковим рівнем і новизною поставлених завдань, обґрунтованістю основних положень, практичним значенням отриманих результатів відповідає пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанови Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор Свідовська Вікторія Андріївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету права, гуманітарних
і соціальних наук Кременчуцького
національного університету
імені Михайла Остроградського

Т. Б. Поясок

